

**Tjäna
människor-
rädda
världen!**

**Sociala
innovationer
inom den
sociala
ekonomin.**

Vad är en social innovation?

Vad är en social innovation? Trots att termen social innovation är något nytt så är sociala innovationer i sig något som funnits i alla tider. Ser vi tillbaka historiskt har oftast sociala innovationer skapats utifrån den sociala ekonomins verksamheter. För 100 år sedan var den sociala ekonomin den enda reella kraften för välfärd, demokrati och social förnyelse. Exempel på vedertagna sociala innovationer från den tiden är sjuksköterskeutbildning (som startades av Röda Korset redan 1866), sjuktransporter, hemtjänst, tandvård, förlossningshem, bibliotek och förskolor. Idag ser vi sociala innovationer blomstra från den sociala ekonomin, bl a för att motverka globala sociala klyftor (fair trade), minska det demokratiska underskottet (civila dialogen), förbättra folkhälsan (dialog och fysisk aktivitet) samt minska arbetslösheten (arbetsintegrerade sociala företag).

I denna skrift kommer vi att belysa några samtida sociala innovationer utifrån exempel, men vi vill understryka att detta endast är ett axplock. Det finns oändligt många fler verksamheter inom den sociala ekonomin som dagligen ser till att hjärtats tanke blir handens verk.

Att sociala innovationer nu har blivit ett viktigt begrepp beror bl a på att fenomenet lyfts fram i strategidokumentet Europa 2020 som en lösning på framtida

och nutida samhälleliga utmaningar. I många av Europas länder är social innovation synonymt med sociala företag eller den sociala ekonomin. Det finns ingen lätt definition av vad sociala innovationer är, men vi gör ett försök att formulera en definition utifrån fyra olika definitioner:

Sociala innovationer är innovationer som är sociala både vad gäller målsättning och medel, dvs nya strategier, koncept eller

idéer som samtidigt bemöter olika typer av påtagliga sociala behov bättre än tidigare alternativ (från arbetsförhållanden och utbildning till samhällsutveckling och hälsa) samt skapar eller utvecklar nya sociala relationer och samarbetsformer. Detta stärker och utvecklar samhället samt ökar samhällets förmåga att agera, främst genom faktorer som inte primärt motiveras ekonomiskt.

Sociala innovationer kan alltså ses som ett initiativ som primärt syftar till att förbättra vad som saknas, eller inte fungerar, i den sociala strukturen eller i samhällsstrukturen. Sociala innovationer kan vara delar i lösningar på finanskriser, demografiska förändringar eller hälso-, sjukvårds-, migration- och klimatutmaningar. Där det traditionella samhällssystemet inte ensamt klarar av att bemöta framtidens utmaningar är sociala innovationer viktiga för att uppnå en mer ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling. Sociala innovationer kan utvecklas inom de flesta områden och oftast i ett tvärsektoriellt samarbete, där intressenter från offentlig, privat och social ekonomi samarbetar för att uppnå gemensamma mål. Sociala innovationer uppstår främst som tre typer:

1 Som gräsrotsinitiativ (från den sociala ekonomin), där sociala behov inte bemöts på marknaden eller av offentlig sektor (t ex Situation Stockholm eller arbetsintegrerade sociala företag).

2 Som sociala innovationer där gränserna mellan sektorer har suddats ut och innovationen når ut till hela befolkningen (ex mikrokreditinitiativ eller medborgarinitiativ).

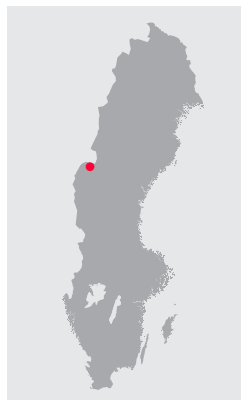
3 Som systemförändrande sociala innovationer som syftar till att förändra värderingar, kulturer, strategier och politik (t ex fair trade eller försöken att stoppa

SOCIALA INNOVATIONER KAN VARA DELAR I LÖSNINGAR PÅ FINANSKRISER ELLER HÄLSO- OCH SJUKVÅRDS-UTMANINGAR

klimatförändringar).

Sociala innovationer skiljer sig från tekniska innovationer genom att syftet och målet inte primärt är ekonomiskt utan samhällsnytta. Det är viktigt att poängtera att när innovationen har bemött det sociala behovet och är integrerad i samhället tappar den sin speciella karaktär. De samhälleliga utmaningarna kommer dock att fortsätta vilket innebär ett ständigt behov av sociala innovationer. EU stödjer flertalet initiativ för att stötta sociala innovationer (t ex Social Innovation Europe Initiative). I USA har en social innovationsfond startats och i Sverige finns flera mötesplatser för att utveckla sociala innovationer på högskolor och universitet. Denna skrift ska ses som ett bidrag i diskussionen och som ett komplement till de initiativ som sker lokalt, nationellt och internationellt för att spegla den sociala ekonomins oumbärliga roll i utvecklandet av sociala innovationer. Det handlar inte primärt om att göra gott och tjäna pengar utan snarare om att göra gott och tjäna människor, där pengar endast är ett medel för att uppnå högre mål.

Goda exempel ►

400

Varje andel i medborgarkooperativet kostar 400 kronor.

1992

tog personalen över verksamheten.

2100

brukare.

2011

blev hälsocentralen ett medborgarkooperativ.

700

delägare.

Brukarstyrd välfärd

Offerdals hälsocentral

När sparkraven ökar på offentliga vårdinstanser samtidigt som vinstmaximeringen når sina toppar i de privata vårdbolagen ökar misstron från Sveriges befolkning och den politiska debatten tar fart. Detta är dock inte det centrala i frågan – utan hur äldre människor, som vikt sina liv åt att bygga Sverige hamnar i en situation där sparbetinget eller vinstmaximeringen är styrande för deras behov. Det behöver inte vara så här. Runt om i Sverige finns goda exempel på vårdinrättningar som drivs av brukare, och där allt överskott återinvesteras i verksamheten så att vården kan maximeras (inte vinsten eller besparingarna). Ett gott exempel är Bräcke diakoni i Västra Götaland, men vi väljer att lyfta fram en mindre känd verksamhet för att skapa mångfald i debatten, nämligen Offerdals hälsocentral i Jämtland.

Jämtlands län ligger Offerdal socken. Den består av ett antal byar och en storslagen vildmark där ytan till en tredjedel består av fjäll. När glesbygdssorter, hur vackra de än må vara, ska centraliseras blir den lilla befolkningen på orterna lidande. Bensinmackar, livsmedelsaffärer och offentlighetens kontor flyttar till större centralorter. Och när vårdcentralen hotades av nedläggning i Offerdal, bestämde sig de inblandade att ta saken i egna händer. Självklart ska Offerdals hälsocentral finnas till för ortsborna.

År 1992 övertog personalen verksamheten vid Offerdals hälso-

central, och avtal tecknades med landstinget. Verksamheten skulle drivas som ett kooperativ, där landstinget skulle köpa tjänster.

– Vårt första mål var att alla inblandade skulle bli nöjda, både patienter och vårdpersonal.

Vi ville också att beslutsgångarna skulle snabbas upp, genom att förenkla byråkratin något, berättar Agneta Bäckman, en av initiativtagarna till Offerdals hälsocentral.

Men också kvalitetsaspekten var viktig, då vårdfilosofi handlar mycket om att ge vård på rätt nivå utifrån patientens behov.

– Vi arbetar också mycket med

förebyggande insatser genom rådgivning och uppföljning, berättar Agneta.

Här finns distriktsläkare, distriktssköterska, sköterska, barnmorska, barnsjuksköterska, sjukgymnast och medicinsk fotvård. Mottagningen är alltid öppen för frågor och rådgivning via telefon eller Internet. Det unika med vårdcentralen är att personalen och patienterna styr vården tillsammans. Ett demokratiskt styrsätt där allas röster är lika viktiga. Och det saknas vinstkrav från riskkapitalbolag.

– För ett år sedan blev hälsocentralen ett medborgarkooperativ. Hade inte invånarna varit villiga att ta över hade vi fått lägga ned, fortsätter Agneta.

Sparkrav och nya investeringar som krävdes i vårdval Jämtland gjorde att de behövde hitta nya lösningar för att driva hälsocentralen vidare i kooperativ form. De flesta i bygden ville ha kvar sin vårdcentral som är en viktig del för bygdens överlevnad.

– Vi får mycket beröm av våra delägare – patienterna. De tycker att det är lätt att nå oss. Och vårt bemötande som vårdpersonal är alltid trevligt och empatiskt, fortsätter Agneta.

Patienterna uppskattar vårdcentralens sätt att arbeta i team. I och med att inga vinstkrav stressar så kan varje patient få ta den tid den behöver.

Det är patienternas behov som

“VI VILLE OCKSÅ ATT BESLUTSGÅNGARNA SKULLE SNABBAS UPP GENOM ATT FÖRENKLA BYRÅKRATIN NÅGOT

styr vården. Och belönade har de blivit. För en tid sedan fick hälsocentralen ta emot Centerpartiets utmärkelse Guldklövern, och det tack vare personalens idoga arbete, utan det hade det inte funnits någon sjukvård på orten.

– Vi känner oss verkligen betydelsefulla och ser med tillförsikt på framtiden, säger Agneta.

Offerdals hälsocentral är en del av den mångfald av vårdcentraler som finns i Sverige i dag. Privata, landstingsdrivna och kooperativ. Och genom invånarnas engagemang kan man verkligen prata om en demokratisk vårdform.

– Jag tror att kooperativ sjukvård verkligen har framtiden för sig, avslutar Agneta.

Medarbetarna på Offerdals hälsocentral.

21

anställda.

10 milj

omsättning år 2011.

7

Kooptjänst finns på 7 orter.

290

arbetsintegrerade sociala företag i Sverige 2011.

Nya typer av arbetsmarknadsåtgärder

Kooptjänst

En av det grundläggande mänskliga rättigheterna vi har i Sverige är rätten till arbete. Allt för många står idag ofrivilligt utanför arbetsmarknaden. Den sociala ekonomin rymmer innovativa sociala lösningar hur arbetsintegrerande sociala företag kan skapas och utvecklas.

I slutet av 2011 fanns cirka 290 arbetsintegrerande sociala företag. I dessa företag är vinstmaximering inte det primära målet utan att ännu fler ska få arbete. Ett exempel på detta är kooperativet Kooptjänst i Östergötland.

För många som i dag står utanför arbetsmarknaden är steget till att ha en anställning stort, och bara blotta tanken på att ha ett eget företag kan te sig omöjlig. Samhällets krav på långtidssjukskrivna eller långtidsarbetslösa kan vara hårt och fyrkantigt. Men hos Kooptjänst bestämmer man själv hur många timmar i veckan som man orkar arbeta.

Ar 2007 registrerades Kooptjänst som företag i Östergötland. Anledningen till att företaget startades var att hjälpa människor som inte hade haft arbete på länge tillbaka till arbetslivet.

– Vi ville starta något nytt, där människor kunde pröva sig fram till att komma tillbaka till arbetslivet utan hårda gränsmarkeringar eller tidsbestämda perioder, berättar Camilla Carlsson på Kooptjänst. Kooptjänst är en social innovation och fungerar som ett verktyg för att hjälpa människor att skapa

arbeten och snabbt kunna komma igång med sin verksamhet.

– Människor i utanförskap behöver tid, kunskap, goda idéer och finansiering för att komma vidare med sina liv. Framförallt handlar det om att hjälpa de i utanförskap till att få självkänsla. Att känna att de är värda något för sig själva och samhället, fortsätter Camilla. Kooptjänst fungerar som ett paraply för en mängd olika verksamheter där de tidigare arbetslösa blir anställda, men med fokus på att driva företag tillsammans med andra i koop-

erativ form. Det kan handla om bokföringstjänster, projektredovisning, flytt hjälp, städning, trädgårdsarbete, röjsågning, konditorier och second-hand-butiker.

– Varje verksamhet har sin egen budget och redovisning. Vi hjälper också till med ledarskapsfrågor, konflikthantering och omvärldsbevakning, berättar Camilla.

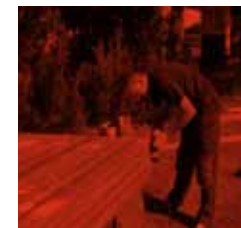
I Kooptjänsts företagsstyrelser finns personer från näringslivet, offentliga sektorn och den sociala ekonomins organisationer. I verksamheten arbetar alla slags människor, ex. långtidsarbetslösa, kvinnor och män, invandrare, långtidssjukskrivna, yngre och äldre. Alla som är utan jobb är välkomna. Men någon social dumpning av arbetskraften är det verkligen inte tal om. Framförallt konkurrerar Kooptjänst med den svarta arbetsmarknaden. När det gäller byggföretagen är det en vedertagen sanning att många etablerade byggföretag inte ens bryr sig om att räkna på arbeten under tre timmar. Och i dessa fall fyller Kooptjänst viktiga tomrum.

De anställda i de olika företagen bestämmer demokratiskt över hur nya tjänster ska tillsättas. Det sker i dialog med alla deltagare och anställda vars syfte är att få fram den mest lämpade kandidaten för tjänsten. Kooptjänst har bara under något år genererat 20 nya arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning och för dem som varit utanför arbets-

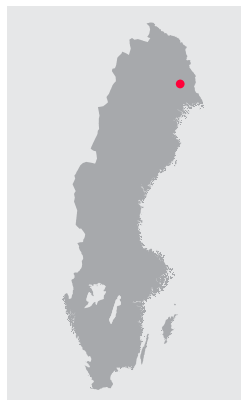
“ FÖRETAGEN HAR BÖRJAT FÖRSTÅ ATT BÅDE DE ANSTÄLLDA OCH KUNDERNA NUMER FÖRVÄNTAR SIG MER ENGAGEMANG I SAMHÄLLSFÖRÅG

marknaden under lång tid. Utöver dessa har 40 personer fått arbete i andra verksamheter och 30 personer har börjat studera och skaffat sig mer kvalificerade jobb som lett till egen försörjning. Många kommuner i Sverige har blivit intresserade av Kooptjänsts koncept.

– Genom att låta varje människa i samråd med oss skapa sina egna förutsättningar att komma tillbaka ökade vi möjligheterna. Små steg i början blev efter en tid stora steg, avslutar Camilla.

En idé som Kooptjänst arbetar utifrån är att varje individ ges möjlighet att arbeta 100% av sin förmåga.

7000

brukare.

1996

fyra byar går samman och bildar MEJA byautveckling.

2007

Vasikkavuoma Utveckling ekonomisk förening bildas.

6

Var sjätte person är nyinflyttad under de tre senaste åren. De flesta är ungdomar.

Samverkan för regional utveckling

Vasikkavuoma

Det är en myt att det ska vara lika självklart att ha tillgång till samhällsstrukturer var man än bor i Sverige.

Det skiljer sig kraftigt mellan att vara medborgare i storstads-kommuner jämfört med landsortskommuner.

Trots det är den allmänna inriktningen från politiken att samhällsstrukturen måste vara samma var man än bor.

Idag finns det faktiskt delar av Sverige som saknar telefoni, Internet, dagligvaruhandel samt daglig postutdelning.

Detta är områden som varken det offentliga eller privata klarar av att lösa, men där den sociala ekonomin på flera områden skapar nya sociala innovationer. Ett exempel på detta är MEJA som mitt på Nordkalotten i hjärtat av Tornedalen driver den gamla slättermyren Vasikkavuoma, närmare bestämt i Pajala kommun. I mötet mellan den finska, svenska och samiska kulturen utvecklas och lever den gamla slättermyren som aldrig förr.

Fram till 1950-talet användes Vasikkavuoma som slättermyr. Här tog bönderna upp årets hö genom att med lie avverka det eftertraktade myrhöet.

När jordbruken mer och mer rationaliserades lämnades de gamla myrarna åt sitt öde.

– För femton år sedan gick byarna Mukkakangas, Erkheikki, Juhonpieti och Autio samman och bildade MEJA Byautveckling. Anledningen var att skapa arbetstillfällen i byarna och åter skapa gammal kulturbygd, berättar verksamhetsledaren Valfrid Palo.

Ett av de första projekten som

MEJA tog sig an var att återrestaurera norra Europas största slättermyr Vasikkavuoma på 250 ha.

– Det var en stor satsning från vår sida. Vi rensade bort träd och buskar för att kunna bruka myren som förr. Vi förberedde för slätter. Idag slår föreningen 55 ha, privatpersoner resterande ca. 200 ha, fortsätter Palo. 84 lador är restaurerade som står ståtliga på myren och berättar om gamla tider. Myrhöet är eftertraktat som foder till renarna och årets skörd går åt direkt. Vasikkavuoma har blivit ett välkänt varumärke och

besöks årligen av ca 7000 människor, där en del kommer från flertalet europeiska länder.

Med myren som hjärtat i bygdens utveckling har flera projekt skapats. Vandringsleder, tillsyn av miljöer och andra uppdrag för länsstyrelsen skapar tre till fyra årsarbeten. Minst lika många privatpersoner får sin utkomst härifrån.

– Tillsammans med Länsstyrelsen, Pajala Kommun och Gröna Jobb invigde vi turistanläggningen Camp Vasikkavuoma år 2006.

Anläggningen ägs visserligen av kommunen men drivs av oss, fortsätter Palo.

– Privatpersoner och företag kan hyra in sig här för konferenser eller andra ändamål. Det här är en viktig samlingspunkt vid utvecklingen av det nya Pajala. Myren har blivit en muskel som utvecklat hela samhället. Många arbetstillfällen har skapats i en miljö som de flesta trodde var död. MEJA-föreningen har fått bygden att tro på sig själv igen. Den framtida gruvbrytningen i Kaunisvara medför att ungdomarna vågar stanna och i MEJA byar är efterfrågan på boende stort. Var sjätte person är nyinflyttad under de tre senaste åren. De flesta är ungdomar. Mean Festivalii är en annan populär satsning. Det är en midsommarfestival med musik, konst och dans. Ett evenemang som verkligen satt den gamla myren på kartan. För att inte tala om skidåkning runt Vasikkavuoma med årets höjdpunkt Vasikkavuomaloppet, skidtävlingen som görs i samarbete med Erkheikki friskola.

“ MYREN HAR BLIVIT EN MUSKEL SOM UTVECKLAT HELA SAMHÄLLET

Sedan år 1986 ställer 55-60 personer upp ideellt och arbetar på Pajala marknad. Caféförsäljning och lotteri stadgar upp ekonomin för byns Folkets Hus lokal.

I gengäld får byns föreningar låna lokalen gratis och andelsägare får hyra den till halva priset.

År 2007 valde Erkheikki Folkets Hus förening, Juhonpieti-Erkheikki hembygdsförening och MEJA-byutveckling att gå samman i en gemensam ekonomisk förening. Den heter "Vasikkavuoma Utveckling ek. för."

– På så vis blev det lättare för alla inblandade att fatta beslut. Vi gick från 21 ordinarie styrelseledamöter till fem. Varje område har sin egen verksamhetsansvarige och de ursprungliga föreningarnas ekonomi redovisas var för sig, berättar Palo. Slättermyren har fått hela samhället att leva upp. Nu kan invånarna i Pajala bevara och utveckla ett kulturarv från tidigare generationers hårda arbete.

Vasikkavuoma en av norra Europas största sammanhängande slättermyr. Ytan är på ca 250 hektar.

Urbanatur

Urbanatur är en metod och ett synsätt som kan användas när man planerar stadsmiljöer.

I ett samarbete med BIG Architects of Copenhagen presenterade Combine redan 2007 ett förslag på den nya Slussen.

Centralparken är ett inlägg i debatten om den omtvistade Centralbron med mål att förbättra den urbana miljön i Stockholm.

Anpassade företagsformer för ungdomar

Combine

Sverige och Europa står inför en ökad andel ungdomsarbetslöshet. I och med den demografiutveckling som vi står inför, med en åldrande befolkning, är det viktigt att den nya generationen inte förpassas till utanförskap. I annat fall kommer vi inte klara av välfärden i framtiden. De flesta unga har växt upp i en miljö av informationsteknologi och nätverkande vilket de tidigare generationerna inte ens kunde drömma om. Detta har också satt spår hos de unga, bl a avseende deras förväntningar på arbete och sysselsättning. Offentlig sektor eller vinstmaximerande företag attraherar inte med sina linjestrukturer. Erfarenheter från bl a Frankrike visar istället på att nätverksföretagande och kooperativt företagande (i ny form) attraherar ungdomar till att driva företag. Även i Sverige har dessa typer av företag startats vilket visar på en social innovation i form av att kombinera företagande, kollektivism och nätverkande.

På Söder i Stockholms trendiga och livliga SoFo, South of Folkungagatan, ligger arkitekt-kooperativet Combine. Här på söder passar det bra in. I SoFo handlar framförallt det unga och det trendiga Stockholm. Här finns ekologiska matvaruaffärer, vintage klädesbutiker och spännande restaurangkoncept som Urban Deli. Stadsdelen passar bra när det gäller att tänka nytt och det har Combine också gjort. Istället för att fokusera på individen sätter Combine gruppen i första rummet.

– Vi är en design- och arkitektbyrå

vars målsättning är att göra projekt som förbättrar livskvaliteten för människor och deras omgivning. Varje projekt kräver research och framtidsanalyser. I våra projekt strävar vi efter att få till en enkel yta men med komplext innehåll, berättar Anders Mårsén på Combine.

En viktig utgångspunkt finns i gruppens koncept "Landskapligt tänkande" där idéerna prövas på landskapsarkitektur och stadsplanering samt ibland på byggnader.

– En viktig del för oss är att alltid ta med aspekterna av naturens processer och kulturens idéer in i

det arkitektoniska arbetet.

För oss är kombinationerna viktiga. Vi försöker hitta intressanta synteser i det vi gör, fortsätter Anders.

Även verksamhetsmässigt försöker Combine leva sina värderingar. Ett bra exempel på detta är projektet "Urbanatur".

– Urbanatur är en metod och ett synsätt som vi arbetat fram under lång tid. Det är ett synsätt, där vi exempelvis i ett stadsplaneringsprojekt vill å ena sidan bevara naturen och å andra sidan bygga eller utveckla en stadsdel.

Vår målsättning är att försöka se till att båda delarna ska vinna på utvecklingen. Ett exempel på ett arbete med detta synsätt är t ex "Urbanatur Hyllie" en utvecklingsplan för en stadsdel i södra Malmö.

Det är kollektivet som styr Combine; alla projekt föds genom ett livligt grupparbete och det blir ett dynamiskt utbyte mellan grupp och individ. De lägger ner stor möda på analysfasen där alla bidrar till nya frågeställningar.

– Combine startade en gång i tiden som ett aktiebolag. Men det kändes inte bra för oss. Vi arbetar för öppenhet och som grupp, så det blev ett naturligt steg för oss att ombilda företaget till ekonomisk förening. Eventuell vinst investeras i föreningen, går till studieresor eller utrustning som vi behöver, berättar Anders.

Ett omtalat Combine-projekt är Coffice. I hörnet Tjärhovsgatan och Östgötagatan på Söder i

“ EN IDÉ VI HAR TAGIT FRAM ÄR ETT KONTORS-KONCEPT DÄR MAN KAN HYRA EN PLATS MED KLIPP-KORT

Stockholm finns ett kafékontor där medlemmarna får tillgång till ett antal kontorsplatser, och det tillsammans med ett välförsett kafé. Här kan medlemmarna arbeta efter sina behov. Kortare tider eller längre. En slags arbetsklubb, helt enkelt.

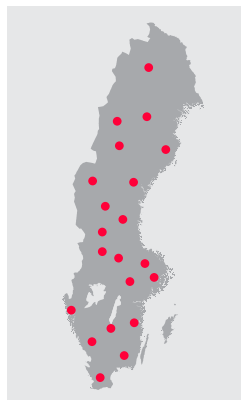
– Våra medlemmar kan arbeta en dag, några månader eller ett år. Vi erbjuder skrivare, mötesrum och en trevlig publik miljö. Här kan man också nätverka med andra medlemmar. Vi har olika former av abonnemang. Till och med lösa klippkort. För många entreprenörer har vi fyllt ett hålrum. Det fantastiska är hur människor lever upp när de har en bas att utgå ifrån. Och hur enkelt det egentligen är i dag att ha ett eget litet kontor, avslutar Anders.

35

Antalet abonnenter på Combine-projektet Coffice. Ett café på söder i Stockholm där entreprenörer kan hyra kontorsplats med klippkort.

1387

organisationer använder
Volontärbyrån.

29 586

förmedlade volontärkontakter.

76%

av volontärerna
är mellan 18-35 år

48%

av alla svenskar är
engagerade i ideellt arbete

6906

Totalt har 6906 olika
volontäruppdrag publicerats
på www.volontarbyran.org

Behovet att vara behövd – socialt

Volontärbyrån

Ett av människans mest grundläggande behov är att vara behövd. Men av olika anledningar hamnar människor utanför samhällslivet. Hela den frivilliga sektorn är ett sätt att återskapa det mänskliga behovet att vara behövd. Detta sker inte med automatik, utan flera olika sociala innovationer ligger till grund för den infrastruktur som bygger civilsamhället och som vi tar för givet. Ett gott exempel på detta är Volontärbyrån.

När IT-bubblan sprack runt 2002 blev många arbetslösa eller sjukskrivna för utbrändhet. Många tidigare anställda på de olika IT-luftsloften kände att de förlorat många år på att bygga just luftsloft. Allt det intensiva arbete de lagt ned i företagen hade gått förlorat och många började fundera på vad som är viktigt i livet. En del kom fram till att hjälpa andra var bland det viktigaste. Att känna att nedlagd tid utvecklade andra. Det handlade mycket om att söka det värdefulla i livet.

– Jag startade Volontärbyrån 2002. Målsättningen var att det med byråns hjälp skulle bli lättare att förmedla kontakt mellan frivilligarbetsare och ideella organisationer. Det fanns ett stort behov av att kanalisera sitt engagemang i sociala frågor. Men det handlade också om att

tillfredsställa behovet av att utbilda frivilligorganisationerna. Vi startade samordning av volontärerna där vår hemsida blev navet i hjulet.

Vi ville skapa en enkel volontärförmedling där alla som vill kan anmäla sitt intresse, både volontärer och de organisationer som söker hjälp, berättar Amelie Silfverstolpe, initiativtagaren till Volontärbyrån. Volontärbyrån förmedlar volontäruppdrag över hela Sverige. Det är gratis för volontärer och frivilligorganisationer att använda tjänsten, som bland annat finansieras genom samarbeten med kommuner och företag. Volontärbyrån erbjuder också utbildningar i volontärsamordning med målet att främja utvecklingen av det ideella arbetet i Sverige.

– Vi vet att människor mår bra

av att engagera sig för olika saker. Speciellt sådant som de själva verkligen tror på. Att hjälpa andra att förbättra livskvaliteten. Efter en tid märkte vi även att näringslivet hade behov av att få hjälpa till på ett praktiskt sätt i samhället, fortsätter Amelie.

År 2009 fick Amelie pris för sitt entreprenörskap. I tävlingen Social Capitalist Award, anordnad av bland andra Veckans Affärer, tog Volontärbyrån hem första pris. Byrån belönades för arbetet med att tillsammans med näringslivets olika aktörer engagera sig i hjälparbete.

– Företagen har börjat förstå att både de anställda och kunderna numer förväntar sig att företagen engagerar sig i samhällsfrågor. Ett bra exempel är hur Coca-Cola Sverige under en dag fick hjälpa Myrorna att måla om sina lokaler och att coacha Myrornas säljare. Ett annat bra exempel är AstraZeneca som låter sina anställda delta på olika volontärddagar vi, i samarbete med t ex Ersta Diakoni, Mattecentrum, BRIS m fl, organiserar åt dem, fortsätter Amelie.

Många gånger ser företagen att det helt enkelt är bra för deras varumärke, rekrytering och möjligheten att få behålla sina anställda genom att vara aktiva inom volontärarbete.

– CSR eller Corporate Social Responsibility har hamnat högt på företagens agenda. Att ge pengar

“ FÖRETAGEN HAR BÖRJAT FÖRSTÅ ATT BÅDE DE ANSTÄLLDA OCH KUNDERNA NUMERA FÖRVÄNTAR SIG ATT FÖRETAGEN ENGAGERAR SIG I SAMHÄLLSFRÅGOR

räcker inte. Människorna vill att företagen också visar sitt engagemang. Vi på Volontärbyrån har lyckats med att skapa en "win-win" - situation för alla som är inblandade, säger Amelie.

Man kan verkligen påstå att volontärarbete bidrar till en bra företagskultur. Företagets medarbetare ser till att alla blir involverade i ansvarsarbetet.

– Det är ett utmärkt sätt att skapa en teamkänsla, avslutar Amelie.

Volontärbyrån erbjuder en mångfald av ideella uppdrag från stora och små organisationer i hela Sverige.

12

fast anställda

17

studiebesök i månaden

45

arbetslösa ungdomar
kommer att få arbetskult-
utbildning under
kommande år

IKEA

Ateljén har uppdrag från flera
företag och har bland annat
designat och sytt sjalar till
IKEA:s personal och gjort
väsor till Skånetrafiken av
återvunna Jojo-kort.

Innovativ integration

Yalla Trappan

Att det ska vara enkelt att anpassa sig till den svenska kulturen är något som vi kan ta för givet. Vi har ju alla dessa skyddsnet, med Svenska För Invandrare (SFI) och bidrag. Men steget till att helt vara en del av det svenska samhället, samtidigt som man fortfarande har kvar en viktig del av sitt kulturella arv, är mycket långt. Det är fortfarande långt kvar till ett Sverige präglad av mångfald avseende attityd, inställning och öppenhet till nyanlända. Den sociala ekonomin arbetar dagligen i olika former för att denna utveckling ska ske. Ett exempel är Yallatrappan i Malmö.

I ett av Sveriges mest om-
talade och för att inte säga
omskrivna områden – Rosengård
i Malmö – bedriver Yalla Trappan
sin verksamhet. En verksamhet
som handlar om att ge några av
de mest åsidosatta människorna
i samhället en väg till arbete och
självförtroende.

– Yalla Trappan fungerar som
en mötesplats och arbetsplats för
invandrarkvinnor som befinner
sig längst ifrån arbetsmarknaden,
berättar Christina Merker-Siesjö,
ordförande i den ideella före-
ningen som driver verksamheten.

Det är en kärv situation att
vara invandrarkvinna med ringa
utbildning, att inte ha någon ar-
betslivserfarenhet och inte kunna
det svenska språket ordentligt.
Men med Yalla Trappans hjälp har

många av dessa kvinnor börjat
få självförtroende.

– Yalla Trappan är ett kvinno-
kooperativ som drivs av en ideell
förening. Bakgrunden finns i
Trappan-projekten som finansie-
rades av ESF och drevs av ABF.
Numer är Yalla Trappan en per-
manent verksamhet. Syftet med
projektet var just att ge deltagarna
utbildning och praktik, så att de
får ökade möjligheter till arbete och
försörjning. Men för oss är det också
viktigt att lära ut hur man blir
entreprenör genom framförallt koop-
erativt arbete, fortsätter Christina.

Deltagarna börjar se möjlig-
heter till att kunna förändra fram-
tiden. Yalla Trappans kärna hand-
lar om att med de rätta verktygen
kan man tillsammans driva en
arbetsplats full av arbetsglädje och

kvalitet. Inte någon myndighet
skulle så fokuserat kunna arbeta
med en så speciell målgrupp som
invandrarkvinnorna.

– Vilken samhällsnytta det blir
när kvinnor med skygg blick från
stora familjer får självförtroenden.
Det är givetvis yrkesstoltheten
som byggs upp steg för steg.
Att lämna ett bidragsberoende för
att själv arbeta ihop sin lön med
egna resurser. Och mår mamman
i familjen bra så mår hela familjen
bra. Här i Rosengård behövs mam-
mor som trivs, mår bra och tjänar
egna pengar. Det behövs nya arbets-
platser som inte enbart styrs av
vinstintressen, berättar Christina.

Kompetensutvecklingen
handlar också om att ta tag i det
som kvinnorna verkligen kan
sedan tidigare - att laga mat och
sömnad. På det viset har Yalla
Trappan utvecklat tre viktiga om-
råden - catering och caféverksam-
het, syateljé samt städ- och
konferensservice.

– Dessa områden fungerar
otroligt bra. IKEA har använt våra
sömnadstjänster och vårt café har
blivit en succé med många återkom-
mande gäster som väljer spän-
nande maträtter och goda bakverk,
exempelvis från Mellanöstern. En
annan stor fördel med projektet är
hur unga invandrarkvinnor, ibland
döttrar till Yalla Trappsmammorna,
blir involverade i de olika projekten.
Men vi satsar också helhjärtat på
olika utbildningar – svenskunder-
visning, friskvård och kurser med

**HÄR I
ROSEN-
GÅRD
BEHÖVS
MAMMOR
SOM TRIVS,
MÅR BRA
OCH TJÄNAR
EGNA
PENGAR**

olika inriktningar på arbets-
marknaden, berättar Christina.

Yalla Trappans koncept lockar
många andra kommuner i Sverige
till att komma på studiebesök.
Få projekt ger invandrarkvinnor
jobb och stöd som just detta.

Yalla Trappan har i dag tolv an-
ställda med kollektivavtal och det
är likalönsprincipen som gäller.
Det är den första anställningen i
livet för de allra flesta. Här finns
också cirka tolv praktikanter.

– I november 2011 kom delar av
regeringen på studiebesök. Migra-
tionsministern Tobias Billström,
integrationsministern Erik Ullenhag
och arbetsmarknadsministern
Hillevi Engström besökte oss för
att ta del av vårt projekt. De gav
oss beröm. Vi känner oss verkligen
betydelsefulla och ser med tillförsikt
på framtiden, avslutar Christina.

Yalla Trappan är ett arbetsin-
tegrerande socialt företag.
Den drivs av den ideella
föreningen Yalla Trappan.
Verksamheten är organiserad
som ett arbetskooperativ.

90

Antal medlemsorganisationer.

1995

Året då GFC bildades.

2011

mötesplatsen öppnades.

6,2
miljoner

frivilligtimmar i Sverige 2011.

Sociala inkubatorer, kuvöser och mötesplatser

Göteborgs FöreningsCenter

Som definitionen av sociala innovationer visar handlar de senare mycket om nya typer av samarbetsformer för att lösa samhällsproblem på nya sätt. Alla innovationer uppstår genom att kombinera två existerande ting på ett nytt sätt. Samma sak gäller sociala innovationer. Om t ex Svenska Kyrkan, Röda Korset och Verdandi samverkar runt utanförskap och hemlöshet, samlar sina krafter och gemensamt uppnår sina mål, från respektive perspektiv, är det en social innovation. Detta sker naturligtvis inte av sig själv efter hundraåriga organisatoriska traditioner för var och en av dem. Runt om i Sverige finns olika exempel på mötesplatser för den sociala ekonomin, låt oss kalla dem inkubatorer, där idéer och samverkansformer skapar växtkraft och tillväxt genom samverkan över tidigare organisationsrevir. Ett exempel på detta är Göteborgs FöreningsCenter (GFC).

I Göteborg frodas föreningslivet och speciellt i de föreningarna som står för det frivilliga sociala arbetet i staden. Dessa föreningar bidrar i hög grad till att utveckla samhället. Man kan påstå att de ger hela Göteborg med omnejd liv och hjälper människor som har det svårt. Göteborgs FöreningsCenter (GFC) är ett kompetens- och utvecklingscenter för just dessa sammanslutningar.

– Vi bildade GFC år 1995 för att kunna stödja och stimulera våra medlemsorganisationers arbete. Föreningarna hjälper ju andra, så det är inte mer än rätt att vi hjälper föreningarna med att utveckla stöd för deras arbete, bland annat har vi

kontorshotell för 15 organisationer, berättar Pia Svanqvist, verksamhetschef GFC.

GFC har runt 90 medlemsorganisationer. Det är alltifrån kyrkliga organisationer, självhjälpsgrupper och telefonjourer till kooperativ och nätverk.

– Vi växer kontinuerligt. Under de senaste åren har antalet medlemmar fördubblats. Behovet av vårt stöd är stort. Det finns faktiskt inte några liknande organisationer i Sverige. På det viset är GFC en unik stödstruktur, fortsätter Pia.

GFC är en ideell organisation. Med hjälp av en vald styrelse drivs verksamheten.

– Det är en demokratisk process och

vi har ett väl utvecklat rättvisetänk. Vi fokuserar främst på att stödja de små och de nybildade föreningarna som har ringa resurser, medan våra större medlemsorganisationer bidrar med kompetens och kunskap, fortsätter Pia.

Utan GFC:s medlemsföreningar skulle vissa delar av Göteborgs sociala nätverk inte fungera. Bland medlemmarna finns stora organisationer med 100-tals anställda och de minsta med enbart frivilliga krafter.

– Vi anordnar utbildningar och nätverksträffar för alla våra medlemmar. För oss är det också viktigt att genom artiklar och annonser uppmärksamma människor på de behov som finns i samhället och hur man kan göra en viktig insats som frivillig, säger Pia.

GFC har även ett stort utbyte med universitet och högskolor, och de arbetar intensivt med att påverka politiker och tjänstemän för att skapa bättre förutsättningar för föreningarna.

– I höstas (2011) öppnade vi med stöd av Göteborgs stad en ny mötesplats. På hela 600 kvadratmeter i närheten av Järntorget ligger vårt informations- och kunskapscentrum. Här kan alla som verkar inom föreningslivet eller bara är nyfikna komma på besök, berättar Pia.

Centret har en bemannad informationsdisk, datorer, konferensrum med en liten scen och en butik där organisationer kan lämna in sina produkter till

DE
SENASTE
ÅREN HAR
ANTALET
MEDLEMMAR
DUBBLERATS

försäljning. Här finns också ett kafé som drivs av personer som behöver hjälp med att ta sig in på arbetsmarknaden.

– Det finns idag ett brett utbud av organisationer som på olika sätt arbetar för att skapa opinion, stöd, arbete, sysselsättning och gemenskap åt människor. Många gånger sker ett dubbelarbete då man på olika håll utvecklar tankegångar och projekt som liknar varandra. För att undvika detta, men också för att skapa ett gemensamt forum för att ta vara på kunskaper från redan genomförda verksamheter, vill vi samla den erfarenheten i en gemensam kunskapsbank och göra den tillgänglig för alla på Mötesplats Göteborg. Att samarbeta är ett sätt att sammanlänka de insatser som sker i de olika organisationerna och att ta vara på och använda och förmera de gemensamma kunskaperna och resurserna på ett effektivt sätt. Det gynnar i sin tur utvecklingen av våra organisationer. Centret ger oss ny energi, avslutar Pia.

GFC:s huvudsakliga uppgift är att stödja och stimulera medlemsorganisationernas arbete, att utveckla det frivilliga sociala arbetet och att informera om vad frivilligorganisationerna kan bidra med i vårt samhälle.

Regionala nätverk som deltagit i SOUL

Nätverk Social Ekonomi Skåne

Ideell paraplyorganisation med 31 regionalt verksamma medlemsorganisationer från bl a idrott, samfund, studieförbund, kooperativ utveckling, humanitära organisationer, handikapp-, landsbygds-, kultur- och ungdomsorganisationer med syfte att samla, utveckla och stärka den sociala ekonomin som kraft i samhällsutvecklingen.

Christoph Lukkerz, christoph@socialekonomiskane.se, www.socialekonomiskane.se

PLUS Östra Mellansverige

Partnerskapet för lokal utveckling och social ekonomi i Östra Mellansverige omfattar fem länsplattformar med över 100 organisationer som vill stärka lokal utveckling och social ekonomi. PLUS är en regional paraplyorganisation för de fem länsplattformarna Se Upp (Östergötland), L&SEK (Örebro), PLUS Uppsala, Nätverket Västmanland samt Nätverket Sörmland.

Gordon Hahn, gordon@serus.se, www.socialekonomi-oms.se

Föreningen Social Ekonomi Dalarna

Ideell förening bildad för fyra år sedan vars syfte bl a är att utveckla den sociala ekonomin i Dalarna. Medlemmar: Idrottsförbunden, HSO, Coompanion, Bildningsförbunden, IOGT-NTO, Folkets Hus och Parker, Västerås stift m fl.

Per Fontin, per@larutv.se

Stockholms Läns UtvecklingsPartnerskap (SLUP)

Nätverket för den sociala ekonomin i Stockholms län. En paraplyorganisation som arbetar med information och samlande frågor för sektorn. Medlemmar: Länsbygderådet Stockholms län, Coompanion, x- cons Stockholm, Kyrkornas EU-kontor, Verdandi, HSO, Länsbildningsförbundet, Stockholmsidrotten m fl.

Lotta Johansson, lotta@varmdoforeningsrad.se, www.slup.se

Social Ekonomi Mellersta Norrland

Samarbetar för att främja den sociala ekonomins utveckling. Genom samarbetet kan personer och grupper erbjudas ett bättre stöd i sitt lokala utvecklingsarbete. Medlemmar: Coompanion, Hela Sverige Ska Leva, Idrottsförbundet i Jämtlands respektive Västernorrlands län, Studieförbundet Vuxenskolan m fl.

Rolf Lindahl, rolf@sv.se, www.semn.se

Nätverket för Social Ekonomi Övre Norrland

Arbetar för att stärka den sociala ekonomin i regionen. Medlemmar: Idrotten, Folkhögskolorna, HSO, Coompanion, Röda Korset, Svenska kyrkan, Hela Sverige Ska Leva, Sensus m fl.

Roger Filipsson, roger.filipsson@vbidrott.rf.se

Småland och Öarna

Nätverk är under uppbyggnad.

Pernilla Friberg, pernilla.friberg@coompanion.se

Nätverket Social Ekonomi Västra Götaland

Arbetar för att stärka den sociala ekonomin i regionen. I nätverket ingår Göteborgsregionens Sociala Ekonomi (GSE), Sociala Ekonomi i Sjuhärad (SES), Sociala Ekonomins Nätverk i Skaraborg (SENS), Social Ekonomi Fyrbodol (SEF). Dessa nätverk ingår i den Sociala Ekonomins Råd i Västra Götaland (SER).

Pia Svanqvist, pia@gfc.se

SOUL är ett socialfondsprojekt som pågått mellan 2009 - 2011 och syftar till att kompetensutveckla anställda i den sociala ekonomins organisationer genom lärande och utveckling. Som en del i detta arbete har en handlingsplan arbetats fram gemensamt för fortsatt nätverkande och samverkan. En del i denna handlingsplan är att synliggöra, tydliggöra och sprida sociala innovationer inom och från den sociala ekonomin. Denna skrift beskriver vad sociala innovationer är samt belyser samtida exempel från den sociala ekonomin.

Ingrid Landin
Projektledare SOUL

Januari 2012.

